

PAȘII ROMÂNILOR ÎN ȚARA SFÂNTĂ ȘI PE „MUNTELE COMORILOR”

Mădălina-Andreea STAN¹

madadeea2590@yahoo.com

MOTTO: „Fiecare loc de pe pământ
are o poveste a lui, dar trebuie să tragi
bine cu urechea ca s-o auzi și trebuie
un gram de iubire ca s-o înțelege.”

(Nicolae Iorga)

ABSTRACT: This communication approaches the spiritual travels, pilgrimages to the Holy Land and Mount Athos. This research led us through time, from the first dacian-roman pilgrim of the fifth century, Saint Ioan Casian, to another great pilgrim of the twentieth century, Saint Ioan Iacob Românul (Hozevitul). The novelty part of this communication consists in bringing into the forefront of today's pilgrims, native of the Trotuș Valley. Archimandrite priest Emilian, a monk of Mount Athos and archimandrite priest Teofil, senior of the Romanian Settlements from Holy Land, former students of Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika” Comănești, were willing to share their spiritual experiences at Holy Sites.

KEYWORDS:

Călătoria – mijloc de cunoaștere

Omul, în firea sa controversată, a fost permanent stăpânit, în dimensiuni mai largi sau mai înguste, de curiozitate, având o înclinație spre a dori să afle și să cunoască cât mai multe, nevoie satisfăcută prin diverse mijloace: fie citind, fie rugându-se, fie călătorind. Ultimul mijloc de cunoaștere este cel mai activ. Călătoria, încă din cele mai vechi timpuri, a reprezentat principalul mod de descoperire a lucrurilor noi, a devenit pentru unii hobby, iar pentru alții chiar meserie (cercetătorii). Poți călători cu scop sau fără scop (aventurierii). Călătorind, s-a descoperit America; călătorind, s-au transmis obiceiuri, tradiții, de la un popor la altul; s-au

¹ Elevă la Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika” Comănești, județul Bacău. Această comunicare a fost prezentată la Simpozionul Național „Dimitrie Ghika-Comănești-in memoriam”, Ediția a V-a, 2015. Coordonator: prof. Petrița Bilbîe, petrita_b62@yahoo.com

înnoit, s-au dezvoltat modul de viață, de gândire, de organizare, ideologiile și concepțiile oamenilor. Călătorul european, de exemplu, ajungând în Asia, a devenit contactul dintre cele două continente. El a lăsat din bagajul său de cunoștințe culturale și a luat din tezaurul cultural al locului vizitat în drumul său de întoarcere. Așa se explică multe din obiceiurile practicate la noi, dar care au o rădăcină străină.

Pelerinajul – călătorind cu sufletul mai aproape de Dumnezeu

Destinația călătoriei poate schimba numele călătoriei sau a călătorului, la fel și scopul acesteia. O altfel de călătorie este pelerinajul. Dar ce înseamnă pelerinaj? Ce înseamnă pelerin?

„Prin harul lui Dumnezeu sunt om și creștin, prin faptele mele sunt un mare păcătos, prin chemare sunt PELERIN din speța cea mai de jos, care cade la tot pasul. Bunurile mele pământești sunt un rucsac pe spate cu o bucată de pâine uscată și în buzunarul de la piept Sfânta Scriptură. Nimic altceva” mărturisea un pelerin rus odată. Pelerinajul este de fapt, o imagine a însăși spiritualității creștine. Este, așadar, o parabolă a credinței și a speranței, a așteptării și a viitorului împotriva ispitei de atașare la lucrurile acestui pământ, la inerție, la posesiune, la egoism. Prin pelerinaj ne întoarcem la izvoarele curate ale tradiției noastre creștine. Pelerinaj nu înseamnă turism. Există o mare deosebire între turist și pelerin. Scopul unui pelerinaj este din natura sa un scop religios.² În sens restrâns, pelerinajul cuprinde, în afara călătoriei, a locului sfânt și a rugăciunii, și o anumită asceză, ritualuri, cum ar fi băutul apei sfințite, atingerea unor moaște sau obiecte sfințite. Implică o stare de reculegere, de liniște pe care doritorul de călătorie o adoptă pe tot parcursul deplasării. Toate acestea purced din credința individului și din evlavie sa față de locurile și lucrurile pe care le vede sau la care își dorește să ajungă. În patrimoniul credinței noastre creștine există multe locuri la care credincioșii ajung pentru a se închina și a slăvi pe Dumnezeu, Cel Unul Întreit. Însăși fundamentul cultului nostru creștin se află în Pogorârea Luminii Sfinte la Mormântul Domnului. Aici sunt Locurile Sfinte, locuri pe unde Mântuitorul a Pășit cât timp a Trăit pe pământ. Tot un loc sfânt este și Muntele Athos. Astfel, credincioșii creștini, fie că au pornit pe urmele Mântuitorului, fie că s-au

2 Pr. Cristian Vacaru, *Pelerinajul creștin*, Lloyd George Str. 12, Ierusalim, Israel, p. 4-9

îndreptat spre Grădina Maicii Domnului, au devenit pelerini la Locurile Sfinte, în călătoria lor fiind cu sufletul mai aproape de Dumnezeu. Dar ce înseamnă Locurile Sfinte?...

În marea sa înțelepciune, când a creat pământul, Dumnezeu a lăsat să-i cadă câteva lacrimi. Acele lacrimi ce-au căzut atunci au sfințit locurile pe care le-au udat și-atunci, știind mai dinainte firea căzută a omului, a hotărât să nu permită tuturor să le ocupe ci doar aceluia care își vor închina viața Creatorului. Astfel au luat ființă Locurile Sfinte. Prin Locurile Sfinte înțelegem, în sensul strict al cuvântului, țara biblică pe care Dumnezeu a făgăduit-o poporului ales, în Vechiul Testament. Pământul făgăduinței, țara Canaanului, este patria marilor profeți, prin care Dumnezeu a descoperit taina mântuirii neamului omenesc și a conservat pe pământ speranța izbăvirii și bucuria nemuririi. Dar alături de patria pământească a lui Hristos, în cuprinsul Locurilor Sfinte se află și Grădina Maicii Domnului – Muntele Athos. Aceste locuri formează centrul lumii creștine, leagănul și patria Creștinismului. Iar Ierusalimul cu Mormântul Sfânt, după Înviere, a devenit cel mai sfânt loc de pe pământ, inima dătătoare de viață a Bisericii lui Hristos, care întreține de două milenii tăria credinței, Lumina Învierii și speranțele tuturor popoarelor creștine.³

Zilnic, vară și iarnă, sosesc la Locurile Sfinte, fie pe Muntele Athos, fie la Ierusalim, pelerini din toate colțurile lumii. Ei vin să se închine, să mediteze, să se reculeagă câteva zile, să se spovedească și să ceară sfat pentru suflet de la cei mai buni duhovnici din mănăstirile de acolo. În vreme ce la Mormântul Domnului, pelerinajele se fac bine organizate, oficiale, la Muntele Sfânt, pelerinajele se fac, în general, individual, discret, în grupuri mici, mai ales, pentru menținerea liniștii trebuincioasă practicării isihasmului athonit. Aici bunii pelerini pornesc pe potecile Athosului cu desaga în spate și cu toiagul în mână, în tăcere și smerenie, rostind în taină rugăciuni. Pelerinii porniți pe urmele Mântuitorului își îngăduie și ei momente duhovnicești (cei ce merg la Sfântul Munte se află într-o permanentă stare duhovnicească): în fața Sfântului Mormânt își aștern gândurile de smerenie, de uimire, de mulțumire și de slăvire în fața Proniei Divine.

3 Arhim. Ioanichie Bălan, *Pelerinaj la Mormântul Domnului*, Editura Mănăstirea Sihăstria, Vânători, 2010, p.7–8

Cetatea Sfântă – pe urmele Mântuitorului

În vestul Asiei Mici, pe fâșia de nord a Peninsulei Arabice, se află statul Israel sau, cum i se mai spune, Țara Sfântă, în centrul căruia este orașul Ierusalim. Israelul este o țară mică cu o suprafață de aproximativ 28 de mii de kilometri pătrați și o formă alungită (teritoriul are o lungime de 270 Km și o lățime ce variază între 127 Km și 187 Km). În Ierusalim coexistă cele trei religii monoteiste: creștinismul, ce are Biserica Sfântului Mormânt ca locaș sfânt central, islamismul cu moscheile Omar și Al-Aqsa și iudaismul cu Zidul Plângerii. Cel mai sfânt loc de pe pământ al creștinilor este Mormântul Domnului Iisus Hristos, locul unde Fiul lui Dumnezeu a fost așezat după răstignire și de unde a Înviat a treia zi. Sfântul Mormânt este adăpostit de Biserica Sfântului Mormânt, locaș sfânt al creștinilor, care se găsește în centrul orașului vechi (Old City). Sfânta Cetate (orașul vechi) este împrejmuită de un zid înalt de piatră care, din loc în loc, are porți de acces. Confesiunile religioase creștine care slujesc în Biserica Sfântului Mormânt sunt: ortodocșii, armenii, coștii, catolicii, etiopienii (abisinienii) și sirienii, fiecare cu patriarhiile și arhiepiscopatele lor. Sinodul Ecumenic de la Calcedon din anul 451 a ridicat Episcopia Ierusalimului la rang de patriarhie. Patriarhul Ierusalimului este recunoscut drept capul ecleziastic al Țării Sfinte. Patriarhia Greco-Ortodoxă a fost recunoscută ca păstrătoare și ocrotitoare a Sfintelor Locuri Creștine de Pelerinaj și de toți cotropitorii Țării Sfinte: arabi, mameluci, otomani și englezi.

Biserica Sfântului Mormânt se află în cartierul creștin, în partea de vest a Sfintei Cetăți. În secolul a IV-lea, Sfântul Împărat Constantin a înălțat Biserica Sfântului Mormânt, care însă a luat parte la vitregiile vremurilor prin care a trecut: după gravele stricăciuni suferite la cutremurele din 747 și 810, sfântul edificiu împreună cu bisericile din jurul lui au fost demolate în 1009 la ordinul califului Al-Hakim, fiind reconstruit în 1049 de Împăratul bizantin Constantin al IX-lea Monomahos. Structura de bază a Bisericii Sfântului Mormânt, existentă în zilele noastre, datează din 1149 și este rezultatul lucrărilor de reconstrucție din perioada ocupării Ierusalimului de cruciați. În anul 1808, Biserica a fost distrusă în timpul unui mare incendiu. Ea a fost reconstruită de greci în 1810 și a rămas aceeași până astăzi. Biserica Sfântului Mormânt este acoperită de două cupole uriașe: una mai mare – rotonda și alta mai mică -katholikonul ortodox. Actualmente ea cuprinde: Sfântul Mormânt, Piatra Îngerului, Golgota, Piatra Ungerii,

Biserica Învierii, Intrarea în Biserica Sfântului Mormânt, curtea exterioară și alte 16 biserici și locuri sfinte de cult. Mormântul Domnului Iisus Hristos era format din două încăperi, camera mortuară și antecamera, și este închis de o piatră rotunjită, mare. Camera mortuară este astăzi Sfântul Mormânt, iar antecamera este Piatra Îngerului sau Piatra Sfântă.

„Muntele Comorilor” – începutul unui dialog cu cerul

Muntele Athos este o adevărată minune a lumii creștine care a rezistat de peste o mie de ani tuturor eresurilor, primejdiilor și războaielor. Muntele Athos, prin cele 20 mănăstiri, 15 schituri și 700 de chilii izolate, este lauda și cununa Ortodoxiei, în fața căruia toți se uimesc, se închină și recunosc că tăria dreptei credințe constă în rugăciune și trăire vie cu Hristos, iar nu în putere și mândrie lumească. Muntele Athos este Taborul Ortodoxiei bimilenare, unde nenumărate cete de monahi s-au nevoit pentru Hristos, s-au schimbat la față prin sfânta și neîncetata rugăciune și, nu puțini, sunt numărați astăzi în ceata Sfinților Părinți (râvnind luminii dumnezeiești de pe Muntele Tabor, unde Iisus Hristos S-a schimbat la față; monahii au fixat hramul Muntelui Athos, Schimbarea la Față, în ziua de 6 august⁴). Toți acești sfinți, cuvioși, sihaștri, rugători și smeriți următori ai lui Hristos s-au jertfit pentru Dumnezeu în Muntele Athos, s-au rugat neîncetat, au săvârșit fără întrerupere Sfânta Liturghie și toate sfintele slujbe de zi și de noapte, au combătut eresurile, au apărat dogmele ortodoxe și au învățat calea mântuirii pe toți cei ce Îl caută pe Hristos. Iată pentru ce Muntele Athos a supraviețuit peste o mie de ani, deși a stat sub ocupația otomană mai bine de cinci secole. Iată de ce și evlavioșii voievozi români, de-a lungul timpului, au făcut atâtea danii și au înnoit aproape integral mănăstirile athonite, mai mult decât celelalte țări ortodoxe. Din nefericire românii nu au nici o mănăstire proprie, deși au făcut cele mai mari donații în Athos! Singurul schit românesc este Schitul Prodromul, cu hramul Sf. Ioan Botezătorul, cu viață de obște. Mai există și un al doilea schit românesc, cu rânduială idioritmică, și anume, Schitul Lacu, în care se nevoiesc aproximativ 15 monahi și rasofori, sub egumenia Ieromonahului Ștefan Nuțescu, aproape toți cu metania din Mănăstirea Sihăstria.⁵

4 Arhim. Ioanichie Bălan, *Pelerinaj la Muntele Athos*, Editura Episcopiei Romanului, 1997, p. 242

5 *Ibidem*, p. 5–6

Fără îndoială, Muntele Athos formează unul din cele mai prețioase tezaure mondiale, atât spirituale, cât și materiale, din ultimul mileniu creștin. Timp de peste zece secole, Athosul a acumulat valori inestimabile, începând cu cele sacre, cum sunt sfintele moaște (moaștele fac ca titanii religiei din vechime să fie prezențe vii, participând la viața noastră – aici se află cele mai multe moaște din toată lumea creștină), și terminând cu marile biblioteci și ansambluri de arhitectură și pictură aproape unice. Așa se explică atribuirea termenului de „Muntele Comorilor”, Sfântului Munte. Dar cel mai de preț tezaur duhovnicesc al Athosului îl formează părinții nevoitori de aici, cei peste 1500 de monahi iubitori de Dumnezeu, care de bunăvoie au renunțat la libertate și la bucuriile lumii. Coerența temporală și consistența Muntelui e dată de rugăciunea neîncetată, ritmul (organizarea) lucrurilor și respectul moaștelor sfinte, cei trei R ai armoniei din viețile călugărilor athoniți.

Sfântul Munte Athos este una dintre cele trei peninsule care alcătuiesc marea peninsulă calcidică. El este așezat în partea de răsărit a celorlalte două peninsule, Kasandra și Sithonia, și are o lungime de 57 Km și o lățime care variază între 7 și 10 Km. Peninsula este orientată de la nord-vest spre sud-est și în cea mai mare parte este muntoasă. Înălțimea Muntelui crește treptat de la 510 m până la 2033 m (vârful Athon). Potrivit mitologiei grecești, aici a fost aruncat în adânc gigantul Athos în timpul luptei sale cu zeii Olimpului. De aici vine și denumirea Muntelui. În planul lui Dumnezeu de mântuire a neamurilor, înfăptuit prin Întruparea Fiului Său, a fost cuprins și Muntele Athos. Tradiția ne spune că aici a venit Maica Domnului și că acest Munte a devenit moștenirea ei. Atunci când Apostolii au tras la sorți ca să afle fiecare în ce parte a lumii avea să propovăduiască Evanghelia, sorții au arătat că Preasfintei Născătoare de Dumnezeu i s-a încredințat pământul Iviriei. Dar la vremea când se pregătea să plece, Arhanghelul Gavriil i-a stat înaintea spunându-i că Voia Fiului ei este de a porni spre o peninsulă a Macedoniei, numită Muntele Athos. Atunci când Născătoarea de Dumnezeu a ajuns la Athos împreună cu Sfântul Ioan Evanghelistul, toți idolii din Munte au început să strige: „Toți închinătorii lui Apollo mergeți și vă închinați Mariei, Maica Marelui Dumnezeu!”. Apoi Maica Domnului le-a vorbit despre marea Taină a Întrupării și mulțumind pentru această moștenire încredințată a rostit o rugăciune în care a binecuvântat locul rugându-L pe Dumnezeu să-și Reverse mila Sa și să-l Păzească nevătămat până la sfârșitul veacurilor. Și s-a auzit glas din Cer zicându-i: *Toate câte*

*Mi le-ai cerut, Maica Mea, ți le voi împlini întotdeauna, dacă și aceștia vor păzi poruncile Mele. De acum înainte locul acesta va fi moștenirea și Grădina ta, Rai și liman de mântuire tuturor celor care vor să se mântuiască, precum și loc de scăpare și de pocăință pentru cei împovărați cu multe păcate.*⁶

Cunoscut ca loc de viețuire pentru sihaștri încă din secolele VIII-IX, Muntele Athos, în peninsula Calcidică, din Grecia de azi, a devenit cel mai însemnat centru de al spiritualității ortodoxe, după anul 963, când fostul ofițer și demnitar bizantin Atanasie a întemeiat aici Lavra cea Mare, devenită mănăstire împărătească. Între anii 1045–1046, se introduc, tot prin hrisoave împărătești, interzicerea intrării femeilor și denumirea de „Sfântul Munte”. În secolul al XIV-lea Sfântul Munte cunoaște o perioadă de înflorire duhovnicească datorită apariției mișcării isihaste. Învățătura despre Rugăciunea minții este adusă și înrădăcinată aici de Sfântul Grigorie Sinaitul și apoi consfințită de Sfântul Grigorie Palama. În urma invaziei turcești și a ocupării treptate a Imperiului Bizantin, Sfântul Munte a avut de îndurat o soartă grea căzând chiar în stăpânirea sultanului în anul 1424.⁷

Legăturile Bisericii Ortodoxe Române cu locurile sfinte

Văzând frumusețea acestor locuri binecuvântate, putem înțelege sensul și importanța pelerinajelor la Sfintele Locuri încă din primele secole creștine. Ele au luat ființă ca o nevoie firească a creștinătății, ca o datorie de onoare și act de recunoștință al oamenilor pentru Fiul lui Dumnezeu și Mântuitorul lumii, Care a Murit și a Înviat pentru izbăvirea noastră de osânda morții și robia păcatului. Astfel putem înțelege mai bine evlavia profundă și statornică a românilor, părinților și înaintașilor noștri pentru Țara Sfântă, pentru Ierusalim, și pentru Muntele Sfânt. Legăturile Bisericii Ortodoxe Române cu alte biserici creștine încep încă din primele veacuri și se continuă cu multă însuflețire până în zilele noastre. Biserica românească și poporul român au creat o adevărată solidaritate panortodoxă în fața expansiunii otomane necreștine. Aceste legături au reprezentat mai ales ajutoarele românești oferite așezămintelor ortodoxe căzute sub dominația otomană. În chip deosebit trebuie subliniate cele ale țărilor românești extracarpatiche cu mănăstirile din Muntele Athos.

6 Ierom. Ștefan Nuțescu, *Sfântul Munte Athos*, Editura Evanghelistos, Chilia Buna Vestire, Schitul „Sfântul Dimitrie” – Lacu, Sfântul Munte Athos, 2011, p. 5

7 *Ibidem*, p. 6

Vestigii românești – Sfântul Munte

Muntele Athos nu a fost numai un centru de spiritualitate ortodoxă-bizantină, ci și locul unde au trăit, de la începuturile sale și până azi, monahi de neamuri diferite: georgieni sau ivireni, sârbi, bulgari, ruși. Iar alături de reprezentanții acestor popoare ortodoxe, izvoarele vremii arată că și românii, îndeosebi vlahii sud-dunăreni, au avut legături cu Muntele Athos încă de la începuturile lui. După a doua jumătate a secolului al XIV-lea, izvoarele vremii ne dau știri mai amănunțite despre petrecerea unor monahi români la Athos, dar mai ales despre contribuția românilor și a Bisericii lor la susținerea mănăstirilor de aici. Cu sprijin românesc din partea domnitorilor s-au zidit din temelie, s-au refăcut și zugrăvit numeroase biserici, paraclise la care se adaugă daniile în bani, icoane ferecate cu aur și argint și alte lucruri de preț. Larga dărnicie românească a fost recunoscută de toți istoricii greci și slavi, încât episcopul rus Porfirie Uspenski, în cartea „Istoria Athosului” (Moscova, 1845), mărturisea deschis că „**nici un alt popor ortodox n-a făcut atâta bine pentru Athos cât au făcut românii**”. Printre domnii români care au ajutat Athosul de-a lungul timpului se numără Nicolae Alexandru Basarab și fiul său Vladislav I, Vlad Țepeș, Radu cel Mare, cel mai mare binefăcător, Ștefan cel Mare, care poate fi socotit ca un ctitor, Neagoe Basarab, care a acordat o atenție specială vechii ctitorii românești Cutlumuș și urmașii săi, Vlad Vintilă și Radu Paisie, domnul Petru Rareș și chiar Alexandru Lăpușneanu împreună cu soția sa, doamna Ruxandra.⁸

Odată cu începerea domniilor fanariote pe pământul românesc, ajutoarele către Sfântul Munte s-au redus mult față de cele ale domnilor din secolele anterioare. Acum începe retragerea mai consecventă a unor călugări români, dornici de o viață îmbunătățită în mănăstirile și schiturile athonite. În ceea ce privește secolul al XIX-lea, secularizarea din 1863 a avut urmări și asupra legăturilor româno-athonite. Câțiva călugări români și-au ridicat acum propriile lor lăcașuri de închinare la Athos cum ar fi schitul Prodromu, schitul Lacul, biserica Sf. Ipatie. Tot în această perioadă mulți tineri munteni și moldoveni au fost trimiși la studii la seminarul „Rizarion” din Atena și chiar la Facultatea de Teologie de aici.⁹ La începutul

8 Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Știința, Chișinău, 1993, p. 185

9 *Ibidem*, p. 407

secolului al XX-lea au loc diferite congrese și adunări interortodoxe la care iau parte și ierarhi sau profesori de teologie români. De pildă, la mănăstirea Vatoped, în iunie 1930, are loc o conferință interortodoxă la care au fost prezenți și reprezentanți ai Bisericii Românești.¹⁰ De-a lungul timpului au mai avut loc numeroase călătorii, diverse delegații sinodale, ceea ce a ajutat Biserica Românească să ia parte la marile decizii ce priveau mediul religios la nivel internațional. În 1963 s-au împlinit 1000 de ani de la înființarea Lavrei, iar la sărbătorirea acestui eveniment patriarhul Iustinian al României s-a numărat printre participanți.¹¹

Danii voievodale – Țara Sfântă

Un alt Loc Sfânt ce s-a bucurat de sprijin românesc a fost Țara Sfântă. În ceea ce privește acest loc, legăturile Bisericii Românești cu acesta apar abia în secolul al XVI-lea. Ajutoarele românești către Patriarhia Ierusalimului erau necesare acum mai mult ca oricând, căci în 1517 Ierusalimul căzuse sub stăpânire otomană. Printre domnii români care au trimis ajutoare către Ierusalim s-a numărat Alexandru Lăpușeanu și Petru Șchiopul. De asemenea, s-au construit mănăstiri ce au fost închinat Sfântului Mormânt (Mănăstirea Călușiu din județul Olt). În secolul al XVII-lea, nevoile materiale în care se zbăteau, asuprașirile din partea turcilor la care se adaugă acțiunea iezuiților stabiliți în Țara Sfântă, au determinat pe mulți patriarhi din Ierusalim să vină în țările române după ajutoare. Astfel, Teofan I (1608–1644), venind în repetate rânduri în Moldova, a primit închinarea a două mănăstiri și a două biserici. Cu banii strânși la noi, Teofan a cumpărat de la autoritățile otomane biserica Nașterii Domnului din Bethleem. Unul din cei mai mari binefăcători ai Țării Sfinte a fost domnitorul **Vasile Lupu** care a plătit toate datoriile Patriarhiei ce se ridicau la o sumă enormă de 56.000 de florini; pentru acest lucru, mai târziu, patriarhul Dositei afirma că: **„de la căderea Constantinopolului, nici un alt bazileu sau domnitor nu a făcut atâta bine scaunului patriarhal din Ierusalim”**. Alți domnitori români ce au ajutat la refacerea bisericii Sfântului Mormânt sau la înființarea unei tipografii grecești pentru imprimarea cărților teologice de apărare a Ortodoxiei împotriva acțiunii prozelitiste a catolicilor și protestanților au fost Constantin Brâncoveanu (care a colaborat cu patriarhul Dositei

¹⁰ *Ibidem*, p. 443

¹¹ Ierom. Ștefan Nuțescu, *op. cit.*, p. 6

al Ierusalimului) și primul domn fanariot din Țara Românească, Nicolae Mavrocordat. Dărnicia românească poate fi cunoscută și din faptul că în tezaurul Sf. Mormânt, ca și la mănăstirea Sf. Sava de lângă Ierusalim, se găsesc și azi nenumărate manuscrise, cărți, hrisoave domnești și vase liturgice de proveniență românească, aparținătoare secolului al XVII-lea.¹² Patriarhii Ierusalimului din secolul al XVIII-lea nu s-au mai ridicat la înălțimea lui Dositei și a nepotului său Hrisant Nottara, venind foarte rar în țările române, fie după ajutoare, fie pentru a se îngriji personal de starea mănăstirilor închinat. Cu toate acestea, sprijinul românesc a continuat să existe astfel că doamna Maria, văduva voievodului martir Constantin Brâncoveanu, a lăsat prin testament 10 pungi de bani pentru refacerea bisericii Nașterii Domnului din Bethleem. Totodată, se cunosc numeroase nume de călugări, preoți și credincioși români care au vizitat în acest secol Ierusalimul și Țara Sfântă. Unii călugări români rămâneau pentru toată viața în mănăstirile sau pustiurile din Țara Sfântă.¹³

Legăturile cu Țara Sfântă în secolul al XIX-lea devin din ce în ce mai ample. Așezămintele bisericesti din Ierusalim se bucură în continuare de veniturile mănăstirilor închinat. Numeroși pelerini, din toate părțile pământului românesc – arhierii, profesori de teologie, egumeni, călugări și călugărițe, preoți de mir, scriitori, negustori, țărani – au vizitat în acest secol locurile sfinte. Unii dintre ei au scris și publicat interesante însemnări de călătorie. Dintre călugării care au ales să rămână acolo se remarcă Irinarh Roset și Nectarie Banu care au fost ctitorii singurei biserici ortodoxe existente și azi pe muntele Tabor (cu chilii și trapeză), ajunsă apoi în stăpânirea Patriarhiei Ierusalimului. Următorul secol va fi caracterizat de numeroase vizite ale patriarhului român Miron Cristea, la Ierusalim, precum și a patriarhului din Țara Sfântă, Damianos, în țara noastră, România. În 1925 și 1930 au fost organizate pelerinaje la Locurile Sfinte de către mitropolitul Nicolae Bălan și mitropolitul Nectarie Cotlariuc al Bucovinei. În 1935 s-a început construcția bisericii și a căminului românesc din Ierusalim. În ceea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea, patriarhul român Iustin a vizitat Ierusalimul în 1975, alături de alte Locuri Sfinte, lucru pe care urmașul său, patriarhul Teoctist l-a efectuat și el în anul 1988; aceste vizite au consolidat legăturile Bisericii Românești cu celelalte comunități creștin – ortodoxe din lume.¹⁴

12 Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 252

13 *Ibidem*, p. 321

14 *Ibidem*, p. 473

Pelerinii-căutători ai lui Dumnezeu

Preocupările românilor de a ajunge la Locurile Sfinte, indiferent că au fost simpli vizitatori sau au fost stăpâniți de o dorință duhovnicească, datează din vremuri istorice și se mențin până în zilele noastre, ceea ce confirmă evlavia poporului român pentru aceste oaze de credință și rugăciune.

Primul călător cunoscut spre Locurile Sfinte de pe meleagurile noastre românești este un trăitor al secolului al V-lea, *Sfântul Ioan Casian daco-romanul*. Acesta se trăgea dintr-o familie de creștini ortodocși din Scythia Minor. Călugărit fiind într-o Mănăstire din Pont, după mulți ani de rugăciune, de tăcere, de post creștin, de viață și asceză creștină, în Ioan Casian se trezește dorul după Țara Sfântă; dorește să meargă și să se adape de la izvorul cald al creștinismului din Ierusalim. Alături de un alt călugăr cu numele Gherman, pornește spre Locul Sfânt, pe urmele lui Hristos. Călătorind prin Țara Sfântă, binecredinciosul călugăr trece pe la Bethleem, apoi se îndreaptă spre Egipt, ajungând în Tebaida, unde, în urma învățăturilor primite de la marii părinți duhovnicești, alcătuiește tratatul despre viața duhovnicească numit „Collationes”. Se întoarce în Țara Sfântă pentru scurt timp, de unde pleacă la Constantinopol pentru a-l întâlni pe Sfântul Ioan Gură de Aur. De aici întreprinde o călătorie la Roma, iar mai apoi se retrage la Marsilia unde se săvârșește în pace la Domnul.¹⁵

Răscolind pe firul lung al istoriei, regăsim și alte lumini harice pe care Dumnezeu, în Mila Sa nemăsurată le-a Împrăștiat. Astfel, amintim, din multele nume strălucite ale Ortodoxiei Române, pe *Sfântul Nicodim de la Tismana*, un alt călător, de data aceasta al secolului al XIV-lea, ce era de neam macedo-român, care s-a îndreptat însă, spre Muntele Athos, un alt loc binecuvântat de Cel Preaînalt. Aici s-a nevoit, căci alesese să rămână călugăr în una din mănăstiri. Mai târziu, este trimis, arhimandrit fiind, în Serbia cu scrisori de iertare adresate cneazului Lazăr de către Patriarhul Constantinopolului, deși sfântul nu vroia aceasta, dar ascultarea l-a făcut să se supună. Pentru a fugi de cei ce doreau să-l pună în scaunul de patriarh al Serbiei, acesta s-a nevoit prin pustiuri ale Serbiei, apoi îndrumat de Dumnezeu, a ajuns pe meleagurile noastre, mai exact, în pământul

15 Diacon Gheorghe Băbuș, *Sfinții Români cu moaște*, Editura „Pelerinul român”, Oradea, 1991, p. 48–49

Ungro-Valahiei, la Vodița și apoi la Tismana, în Valea Pișătorilor, unde și astăzi aflăm peștera în care el s-a nevoit.¹⁶

O altă lumină harică regăsită prin cercetările realizate este *Sfântul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș*, care a fost un alt călător spre Sfântul Munte, reprezentant al secolului al XVII-lea. Sursele istorice mărturisesc că la numai 20 de ani, din dorința de a se apropia și mai mult de Dumnezeu, se hotărâște să plece în Grădina Maicii Domnului la Muntele Athos, începându-și viața de călugăr în Mănăstirea Pantocrator și retrăgându-se, mai apoi, în pustiurile dimprejurul Mănăstirii românești Prodromul. Având o viață îmbunătățită prin practicarea neîncetată a rugăciunii inimii, el devine duhovnic peste călugării din Muntele Athos. Având și darul tămăduirilor i se duce vestea de om sfânt și este chemat pentru a păstori în scaunul de mitropolit al Banatului, ca să-și călăuzească și frații din țară pe calea mântuirii. Săvârșind și aici multe minuni, se retrage, spre sfârșitul vieții, în mănăstirea de la Partoș, ca de aici să treacă în patria sfinților, în ceruri.¹⁷

Aflăm, tot din cercetări, că de-a lungul istoriei, mulți dintre sfinții ce s-au ridicat din rândurile neamului românesc s-au desăvârșit printr-o perioadă de ucenicie la Muntele Athos, ceea ce le conferă titlul de călători români la Locuri Sfinte. De pildă, în secolul al XIX-lea, îl găsim pe *Sfântul Calinic de la Cernica*. Acesta, plecând pentru puțină vreme la izvorul sfințeniei, la Sfântul Munte, se întoarce acasă mai înduhovnicit, spre a conduce mănăstirea de la Cernica.¹⁸

Apropiindu-ne de vremurile prezente identificăm un trăitor al secolului al XX-lea, călător și el spre Locuri Sfinte, mai exact, spre Țara Sfântă. *Sfântul Ioan Iacob Românul (Hozevitul)*. Model de sfințenie pentru credincioșii din prezent, a pornit spre Ierusalim alături de alți doi călugări, la vârsta de 23 de ani. Aici, în Țara Sfântă a rămas până la moartea sa, în anul 1960, trăind o viață plină de nevoie și, cu multă rugăciune, a aflat Mila Celui Preaînalt spre dobândirea sfințeniei. În decursul anilor, cunoscând limba greacă, a tradus nenumărate cărți în limba română rămânând astfel fidel patriei mame și purtând mereu în suflet dorul de pământul românesc pentru care a și scris numeroase versuri de factură duhovnicească și patriotă: „Din plaiul țării mele/ Ajuns-am la Iordan/ Cu dorul de pustie/ În sufletul sărman.” (Slove pe mormântul meu-pentru toți patrioții mei). Sfântul Ioan

16 *Ibidem*, p. 85–86

17 *Ibidem*, p. 141–142

18 *Ibidem*, p. 183

Iacob Românul este o chemare pentru români de a urma credința cea ortodoxă, care face și a făcut sfinți dintre români, de a trăi viața ca și el în curăție, în rugăciune și în înălțare spre Dumnezeu.¹⁹

Pelerini de pe Valea Trotușului – „căutătorii” din zilele noastre

Din pământ românesc s-au înălțat și în zilele noastre călători ce au pornit pe cărări duhovnicești. Mai aproape decât am crezut, chiar de pe Valea Trotușului, câteva persoane de aici au avut ocazia binecuvântată de a ajunge la Locurile Sfinte. Dintre aceștia se deosebesc cei care au fost captivați de frumusețea duhovnicească a locurilor și au rămas acolo și cei care n-au fost decât simpli pelerini întorcându-se și împărtășind celor de acasă impresiile călătoriei lor.

Părintele arhimandrit Emilian Merlușcă este monah în Muntele Athos. Stăpânit de această dorință de a ajunge în oaza isihasmului încă de când a absolvit liceul din Comănești (imediat după revoluția din 1989), pașii săi se îndreaptă spre mănăstirea Sihăstria, unde intră ca frate în obștea călugărilor, urmând ca de acolo Dumnezeu să-l călăuzească pe drumul ce duce spre „Muntele Comorilor”. Ajunge la Schitul Românesc Prodromu, intrând sub ascultarea părintelui Petroniu Tănase. Este trimis să facă liceul pentru a doua oară, de data aceasta, pe cel din Karies, și anume Liceul „Athoniada”, după care, fratele Dumitru Merlușcă este tuns în monahism, chiar de părintele Petroniu, devenind monahul Emilian. A studiat Teologia la Tesalonic, terminând cu „Arista” (*Magna Cum Laudae*). Duhovnicul său a fost părintele Iulian Lazăr de la Schitul Prodromu. Monahul Emilian a fost hirotonit preot și arhimandrit în anul 2012. În prezent se află la Chilia „Sf. Nicolae” în Karies. În tot acest timp, de când se află pe Muntele Athos, părintele Emilian a rămas un călător convins, el săvârșind multe călătorii în țări precum: Franța, Anglia, Rusia, Suedia, Turcia, Cipru. De asemenea, părintele a avut bucuria de a ajunge și pe urmele Mântuitorului, la Ierusalim.²⁰

Născut în familia binecuvântată cu cinci copii a părintelui Viorel Anăstăsoaie din Goioasa, părintele arhimandrit Teofil, în vârstă de 36 de ani, este un alt călător plecat de pe meleagurile noastre trotușene; acesta a urcat de-a lungul timpului mai multe trepte ierarhice. A fost monah la

¹⁹ *Ibidem*, p. 219

²⁰ Informații primite de la prof. Stoica Simona și prof. Bilbîie Petrița, cu binecuvântarea monahului Emilian

Mănăstirea Radu Vodă din București, iar mai apoi a devenit exarh administrativ al mănăstirilor din cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor, timp în care a fost și stareț al schitului Darvari din București. Pe data de 15 aprilie 2014 a fost numit eclesiarh al Catedralei Patriarhale. În prezent, părintele arhimandrit Teofil Anăstăsoaie este noul reprezentant al Patriarhiei Române în Țara Sfântă și superior al Așezămintelor românești. Acesta a fost primit de Preafericitul Părinte Teofil al III-lea, Patriarhul Ierusalimului la sediul Patriarhiei Ierusalimului, care l-a recunoscut în noua sa calitate și l-a binecuvântat, urându-i succes în această misiune. A fost instalat în Biserica reprezentanței Patriarhiei Române din Ierusalim.²¹ În scurtul timp de când se află acolo, părintele Teofil a avut binecuvântarea și bucuria de a lua parte la săvârșirea sfintelor slujbe de la Biserica Sfântului Mormânt și ne-a mărturisit că i-a pomenit pe toți cei pe care îi poartă în inima sa. Totodată, am aflat că a participat la vecernia Înălțării Domnului săvârșită pe Muntele Eleon (locul Înălțării Domnului Iisus Hristos).²²

Un alt călător contemporan nouă, plecat de pe Valea Trotușului, într-un drum lung și înălțător, spre Locurile Sfinte, este *părintele Alexandru Maxim*, preot paroh la biserica „Sf. Spiridon” din Comănești. Singurul din zona noastră, părintele Alexandru a plecat cu inima plină de dorință și bucurie, alături de alți trei preoți, într-un grup organizat, în anul 2008, imediat după Sfintele Paști. Părintele ne-a povestit împrejurările pelerinajului, mărturisind cu tristețe în glas că „mi-aș fi dorit să găsesc liniște”. În același timp în care grupul său a vizitat Ierusalimul, Papa Benedict al XVI-lea s-a aflat și el în vizită la Locurile Sfinte. Statul Israel a asigurat „o securitate teribilă”, relatează părintele Alexandru, grupurile permanente de soldați „au stricat așezarea unui pelerinaj”, pelerinii fiind nevoiți să asiste la multe certuri și mult zbcium. Primul loc vizitat a fost Muntele Măslinilor, iar mai apoi au parcurs întreg traseul; pe Drumul Crucii a avut mai multă liniște, soldații retrăgându-se. Părintele ne-a împărtășit trăirea sa avută la momentul vederii moaștelor Sf. Ioan Românul din pustia Hozzevei: „m-am cutremurat... era un om îmbrăcat normal, așezat într-o raclă...tricolorul românesc se afla acolo... cei din Țara Sfântă nu vor să-l cedeze...”. Părintele ne-a povestit despre plimbarea cu barca făcută pe Marea Galileii, precum și despre vizitarea Bethleemului, unde trecerea se face cu pașaport.

²¹ <http://www.schituldarvari.ro/index.php?page=istoric>, accesat în data de 18.07.2015

²² Informații primite de la părintele Teofil Anăstăsoaie, Superior al Așezămintelor românești din Țara Sfântă

În încheiere ne-a mărturisit: „am plecat cu o credință sporită” de acolo, concluzionând că: „Pentru orice om care merge în Țara Sfântă, nu există să nu i se întâmple o metamorfoză a sufletului”. La numai patru ani după această călătorie, părintele Alexandru a avut binecuvântarea de a ajunge și la Muntele Athos, într-un grup de preoți și mireni din zona noastră, în care s-a aflat și *părintele Vasile Ropotoaia*, preot paroh la biserica „Sf. Ștefan” din Comănești. Printre mănăstirile vizitate se numără: mănăstirea Zografu, unde părintele mărturisește cu bucurie că a văzut steagul lui Ștefan cel Mare fluturând ca o dovadă a stropilor de românită aflați în acel loc, mănăstirea Vatopedu, unde a avut loc o conferință susținută de starețul Efreim; părintele Alexandru a admirat calmul și liniștea acestui monah athonit, având prilejul de a îi adresa o întrebare stăruitoare în sufletul său, la care a primit un răspuns pe măsură: „Cum simte omul că are chemare către monahism?”; „Nu trebuie să te gândești la acest lucru... în clipa când Dumnezeu îți va croi acest drum, cu siguranță vei avea un semnal...”. Pelerinii au ajuns și la Schitul Românesc Prodromu, unde au luat parte la slujba de noapte. Ca și mulți alții, care au poposit în călătoria lor prin locurile acestea binecuvântate și care au simțit aceste trăiri, părintele ne-a făcut o confesiune de ordin moral: „...n-am fost pregătit sufletește pentru acest loc...drumul făcut acolo a fost o căutare...din clipa aceea văd totul altfel...”²³

Și părintele Vasile Ropotoaia ne-a mărturisit câteva impresii de călătorie: „La Muntele Athos am mers în toamna anului Domnului 2012, pentru a descoperi frumusețea și dinamica vieții monahale de pe acele binecuvântate locuri. Ne-am închinat și am vizitat peste zece mănăstiri și schituri. Printre acestea se numără: Zografu, Vatoped, Prodromu, Lacu, Sf. Petru și Pavel, Marea Lavră. Pe lângă aceste mănăstiri sunt și multe schituri numite chilii. Dintre părinții români, viețuitori ai Muntelui Sfânt, i-am întâlnit pe cei de la Mănăstirile Prodromul și Lacu, mănăstiri românești. Părintele Ștefan de la Schitul Lacul, care este părinte secretar la mănăstirea Vatoped și fiul actorilor Octavian Cotescu și Valeria Seciu, este unul dintre ei. Călătoria în Sfântul Munte te copleșește, te umple din preaplinul bucuriilor duhovnicești. Acolo este doar tăcere, rugăciune și muncă. *Ora et labora* sau *muncește și te roagă*. Tăcerea este o condiție a rugăciunii și a contemplației. Rugăciunea este meditație și concentrare. Rugăciunea este

²³ Informații primite de la părintele Alexandru Maxim, parohul Bisericii „Sfântul Spiridon” din Comănești

lumină interioară. Pentru a rodi trebuie făcută în ceasurile de mare liniște. Nu întâmplător în Sfântul Munte Athos, slujbele, Sfânta Liturghie se oficiază noaptea, începând cu ora 2 până dimineața. Rugăciunea este dăruire totală, tainică, liberă, întâlnire cu Dumnezeu. Liniștea, isihia și bucuria ce o întovărășesc sunt semnele acestei rodnice legături. Toate zilele unei săptămâni petrecute pe Sfântul Munte au fost zile de sărbătoare. Nu avem nevoie de anumite zile ca să fie sărbătoare, ca să fim mai buni mai calzi, mai iertători, mai iubitori... Toate zilele noastre pot deveni o sărbătoare nesfârșită. Conștiința curată e cea mai bună sărbătoare. Unde este iubire, acolo este Dumnezeu. Cu siguranță în Grădina Maicii Domnului ne-am întâlnit cu Dumnezeu – arătându-ne frumusețile Creației Sale. Să ne bucurăm sufletele cu un gest nobil, cu un cuvânt de folos, cu un gând curat și cu o călătorie la sfințele mănăstiri.”²⁴

Dintre mulții mireni, cunoscuți sau necunoscuți, care au devenit pelerini la Locurile Sfinte, îl menționez pe domnul Costel Andone, care ne-a făcut o scurtă mărturisire despre pelerinajul la care a participat în 2008, în Muntele Athos. În Sfântul Munte, cel mai mult l-a impresionat viața monahilor prin trăirea lor duhovnicească: „Era de ajuns să treacă pe lângă tine un monah, fără să-ți spună nici un cuvânt, și te umpleai de bucurie duhovnicească.” De asemenea, a relatat o întâmplare bizară la care a fost martor: „Într-una din zilele petrecute acolo, am decis să mergem la o bisericuță care se află pe vârful Sfântului Munte, la o altitudine de 2030 m, care urma să își serbeze hramul. La un popas erau mai mulți pelerini de toate națiunile, dintre care unul dormea. Lângă el era un toiag frumos încrustat cu motive religioase, cumpărat dintr-unul din pangarele mănăstirilor. Un pelerin din grupul nostru, într-un moment de rătăcire, s-a gândit să fure toiagul acestuia. Toți ceilalți români l-au rugat să nu facă această faptă necugetată. El nu a ascultat și a luat toiagul, dar făcând câțiva pași cu el în mână, s-a împiedicat, luxându-și glezna, încât nu mai putea merge singur. Cu lacrimi în ochi a rugat pe cineva să înapoieze toiagul, după care două persoane din grupul nostru l-au ajutat să coboare la Schitul Prodromul. El s-a căit pentru această faptă, iar pentru noi toți a fost un semn că Maica Domnului, fiind ocrotitoarea Muntelui Sfânt, nu a lăsat nepedepsită asemenea faptă.”²⁵

24 Informații primite de la părintele Vasile Ropotoaia, parohul Bisericii „Sfântul Ștefan” din Comănești

25 Informații primite de la domnul Costel Andone, dascăl la Biserica „Sfântul Ștefan” din Comănești

Însemnări de călătorie – „În casa Domnului voi merge...”

Orice creștin care are șansa să se închine la Locurile Sfinte, călcat de pașii Mântuitorului în cei 33 de ani cât s-a aflat pe pământ, trăiește, în mod sigur, experiențe mistice greu de exprimat. Noi, aceia care nu am ajuns în Țara Sfântă, ne bucurăm până și citind paginile scrise de oameni care au urmat la propriu, dar și în conștiințe, căile lui Hristos. Ne cuprindem și noi, pe cât putem, prin lectură, de trăirile excepționale ale pelerinilor. O dată, citind cartea Părintelui Ioanichie Bălan, altă dată parcurgând pelerinajul părintelui Iosif Trifa. Toți creștinii ortodocși, râvnitorii în cele duhovnicești, doresc să se închine la Mormântul Mântuitorului. Unii reușesc să ajungă. Dintre aceștia puțini sunt care scriu, care își mărturisesc călătoriile duhovnicești. Între aceștia este și *preotul Ioan Andrioaie*, paroh al Bisericii „Sf. Gheorghe” din Moinești. Dânsul a avut bucuria să calce pe urmele Mântuitorului, să se înfioare de taine și priveliști sfinte și să se pătrundă de rugăciuni. Conștient de responsabilitatea de a-i face și pe alții părtași la bucuria sa, acesta a oscilat tot timpul între calitatea sa de pelerin și rolul de reporter, fără a neglija îndatoririle preoțești (slujea aproape zilnic la altar). În cartea pe care a publicat-o, prezintă traseul urmat în Țara Sfântă, mărturisind despre locurile pe care le-a văzut și despre trăirile sufletești care l-au stăpânit la vederea acelor oaze de sfințenie și taină. Călătoria a avut loc în anul 1987, pe o perioadă de trei săptămâni, în preajma Sfințelor Paști. Din mărturiile părintelui aflăm că: **„Adeseori citeam psalmul 121 «în casa Domnului voi merge...» și acum am înțeles că este călătoria pe care am dorit-o de mic copil și am avut marea bucurie să realizez acest gând.”** Drumul parcurs de părintele este unul bogat, în călătoria sa vizitând multe locuri binecuvântate precum: Biserica Sfântului Mormânt, Valea Iosafat (aici se crede că va fi judecata la Sfârșitul veacurilor), Biserica Tatălui nostru (pe plăci de marmură este scrisă în peste 60 de limbi rugăciunea domnească), locul Înălțării Domnului, Muntele Taborului (Schimbarea la Față), Nazaret, lacul Ghenizaret, Iordanul, Ierihonul (la dudul lui Zaheu), Muntele Carmelului, dar și locurile de închinare ale altor confesiuni cunoscute precum „Zidul Plângerii” (venerat de evrei) și Moscheea Omar (construită pe locul unde a fost Templul lui Solomon).²⁶

26 Pr. Ioan Andrioaie, *Pelerin la Locurile Sfinte*, Editura Studion, Bacău, 2002, p. 5–6

„...spre Ierusalimul cel Ceresc”

Întorcându-ne la acei călători binevoitori de a mărturisi despre pelerinajele lor pe care i-am amintit în rândurile precedente, ne oprim la *preotul Iosif Trifa*, întemeietorul Oastei Domnului, care a participat în toamna anului 1925 la primul pelerinaj românesc la Locurile Sfinte, coordonat de Mitropolitul Ardealului, Dr. Nicolae Bălan. Î.P.S. Sa a văzut acest pelerinaj ca pe un factor necesar la clădirea și zidirea sufletească a turmei sale cuvântătoare. Părintele Iosif Trifa mărturisea: „am plâns pe locul unde [Mântuitorul-n.n.] și-a vărsat scumpul Său Sânge pentru mine și iertarea mea. (...) **Pentru mine și viața mea această călătorie a fost o răspântie de hotar.** Sub brațele Crucii și lângă lepedea Sfântului Mormânt mi-am înnoit făgăduința și hotărârea: să-I slujesc Lui, să mă jertfesc pentru El și lucrul Lui. În slujba Lui am încercat să pun și călătoria la Locurile Sfinte.”²⁷ Din mărturia sa aflăm și despre alți călători; de pildă, părintele povestește că printre cei prezenți în vagonul „rezervat pentru pelerinii la Ierusalim” se afla și o femeie din popor, o femeie sărmană, care și-a strâns toate puterile ca să poată face această călătorie sfântă. Pentru toți cei cu care s-a luat în vorbă ea a devenit „*măicuța de la Rășinari*”. Cei 160 de români plecați spre această destinație au fost uniți de un duh de frăție, fiind toți ca o familie, solidari la neceaz și la bucurie. În drumul lor au simțit și nelipsita prezență a lui Veliar, dar credința și rugăciunea i-au păzit pretutindeni. Însemnările părintelui Iosif Trifa publicate în carte cuprind descrierea drumului până la Ierusalim precum și a Așezămintelor Sfinte la care a ajuns, insistând asupra Drumului Crucii despre care aduce numeroase informații biblice și istorice. Mărturisirea sa se încheie cu regretul de a nu fi ajuns în partea nordică a Palestinei (în vremea călătoriei părintelui încă nu exista Israelul de astăzi); Țara Sfântă se afla sub mandat britanic.²⁸ Dar concluzia pe care acesta o formulează este că: „*O călătorie este și viața noastră, o călătorie spre alte tărâmurii, o călătorie spre Ierusalimul cel Ceresc. Viața noastră trebuie să fie o pregătire pentru această călătorie. Moartea trebuie să ne afle gata cu toate «documentele» trebuincioase pentru a putea pleca spre Ierusalimul cel Ceresc.*”²⁹ (gând meditativ al părintelui la vederea unui om în portul Constanța care plângea că nu a reușit să plece în pelerinaj, neavând toate actele necesare).

27 Pr. Iosif Trifa, *Pe urmele Mântuitorului-însemnări din călătoria la Ierusalim*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2002, p. 5

28 *Ibidem*, p. 27

29 *Ibidem*, p. 375

„Înaintăm în linie dreaptă spre Sfântul Răsărit...”

Parcurgând firul istoriei, ne apropiem din ce în ce mai mult de anii contemporani părinților mei, ani triști de dominație comunistă în care credința nu numai că nu a slăbit, ci s-a întărit însutit în inimile credincioșilor datorită prigonirilor. *Părintele Ioanichie Bălan* a fost unul din acei călători spre Locurile Sfinte, deschiși la suflet, care au binevoit să împărtășească și celorlalți impresiile sale, publicându-le într-o carte, deși mult mai târziu față de momentul călătoriei, dar cu folos duhovnicesc. Pelerinajul la care a participat părintele a avut loc în toamna anului 1974, alături de alți 30 de români, în fruntea cărora s-a aflat Prea Cuviosul Arhimandrit Cleopa Ilie din Mănăstirea Sihăstria. Impresiile și simțămintele pe care le-a trăit atunci în Țara Sfântă, timp de o lună de zile, le-a tipărit abia în 1986 sub numele de „Mărturii românești la Locurile Sfinte”.³⁰ Relatarea părintelui Ioanichie este plină de cuvinte simple și pline de har, izvorâte din bucuria infinită de a fi pășit măcar o dată în viață pe locurile atinse de pașii Mântuitorului. Evlavia credincioșilor la plecarea pelerinilor spre Țara Sfântă l-a mișcat profund pe călător, asemănând darurile trimise de ei cu cele ale macedonenilor sau corintenilor trimise la Ierusalim prin Sfântul Apostol Pavel; cu un spirit fin de observație a văzut bucuria de pe chipurile celor ce rămăneau acasă, fiind părtași la bucuria celor ce plecau, dar și tristețea din ochi, pentru neputința lor de a porni alături de ceilalți la drum. Zborul lor de numai trei ore și zece minute l-a determinat pe părinte să ne mărturisească în cartea sa că: „Înaintăm în linie dreaptă spre Sfântul Răsărit, ca niște păsări călătoare spre țările calde. Simțim că din această parte, ne-a răsărit nouă, tuturor, lumina Învierii lui Hristos.”³¹

O întâmplare deosebită povestită de părintele Ioanichie a fost vizita la mănăstirea Eleon, o mănăstire de călugărițe aflată pe platoul Muntelui Măslinilor, în marginea unui sat arab numit Kafreț-Țour. Acolo au avut bucuria de a întâlni câteva călugărițe românce ce își găsesc adăpost în obștea mănăstirii. Maicile din România formează la Eleon o mică comunitate duhovnicească, se roagă, cântă și vorbesc în limba română. „Ele constituie o prezență vie a Bisericii noastre la Mormântul Domnului și pe Muntele Măslinilor, fiind rugătoarele neamului la Sfintele Locuri”, mărturisește

³⁰ Arhim. Ioanichie Bălan, *Pelerinaj la Mormântul Domnului*, Editura Mănăstirea Sihăstria, Vânători, 2010, p. 9

³¹ *Ibidem*, p. 15

părintele într-un capitol dedicat acestei întâlniri frumoase. Despre una dintre maicile românce aflăm că, la vremea când s-a efectuat pelerinajul, avea frumoasa și respectabila vârstă de 112 ani, fiind fiică de preot, venită din Moldova la Mormântul Domnului încă din anul 1894, la doar 18 ani. Maica Vera, spune părintele, avea ochi vioi și plin de lacrimi, iar inima bucuroasă că o vizitează părinți din patrie. Ea era cea mai vârstnică dintre toate călugărițele din Țara Sfântă.³² Părăsind Ierusalimul, cetatea speranțelor întregii omeniri, părintele Ioanichie și toți ceilalți călători pornesc înapoi spre casă cu inimile pline de bucurie și mulțumind lui Dumnezeu pentru că i-au învrednicit să pășească pe urmele Fiului Său Iubit.

„...un stâlp de foc ce leagă muntele cu cerul!”

Pelerinajul făcut în Țara Sfântă i-a dat imboldul părintelui să se îndrepte, tot prin anii `80, spre un alt loc binecuvântat, mai precis, „Muntele Comorilor”, călătorie în urma căreia au izvorât noi impresii și trăiri pe care părintele Ioanichie ni le-a împărtășit printr-o carte apărută alături de impresiile despre Țara Caananului, intitulată „Mărturiile românești la Locurile Sfinte”. La a treia ediție, mărturiile au fost despărțite în două lucrări separate, „Pelerinaj la Muntele Athos”, respectiv, „Pelerinaj la Mormântul Domnului”. Muntele Athos este Taborul Ortodoxiei bimilenare, este o adevărată minune a lumii creștine. Entuziasmul călătorului de a ajunge la acest izvor de spiritualitate îl observăm în mărturisirea sa din incipit: *„Gara cu freamătul ei rămâne în urmă, iar noi ne croim drum prin noapte de-a latul Bărăganului încărcat de roade, spre lunca Dunării. O bucurie duhovnicească negrăită ne umple inima. Mergem să ne închinăm la Sfântul Munte!”* (călătoria a fost efectuată cu trenul pe ruta București-Atena). În drumul lor, pelerinii au făcut și câteva popasuri în Bulgaria despre care părintele amintește succint, prezentându-le ca popasuri de adăpare duhovnicească pentru a putea fi pregătiți sufletește când vor păși pe Sfântul Munte (călătoria s-au închinat la diverse mănăstiri și catedrale).³³ Însemnările părintelui Ioanichie sunt și aici pline de cuvinte vii. Descrierea emoțiilor trăite te aduce alături de pelerini chiar în timpul călătoriei lor: *„Se vede marea! Se vede Athosul ca o linie cenușie înfiptă în mare! Se vede vârful Athosului strălucind în razele soarelui, ca un stâlp de foc ce leagă muntele cu cerul!”*. Între

³² *Ibidem*, pp. 129–130

³³ Arhim. Ioanichie Bălan, *Pelerinaj la Muntele Athos*, Editura Episcopiei Romanului, 1997, pp. 9–13

mărturiile sale, adaugă, pentru o mai bună orientare a cititorului, informații privind istoria, forma de organizare și importanța duhovnicească a republicii monahale, menționând rolul de școală de sfințenie și înaltă teologie ortodoxă pe care Muntele Athos l-a avut de-a lungul timpului. Totodată, dedică scurte capitole slujbelor bisericești și modului de viață al călugărilor (hrana și îmbrăcămintea), precum și legăturilor Bisericii Ortodoxe Române cu Muntele Sfânt în perioada voievozilor .

Parcurgând cartea, m-am oprit la vizita făcută la Mănăstirea Grigoriu, ctitorie a lui Ștefan cel Mare, unde a întâlnit primul traducător athonit contemporan din limba română. Acesta le-a povestit despre ascultarea primită de a învăța limba română pe care a îndeplinit-o cu dragoste, mărturisind că este un sincer admirator al monahismului și al spiritualității românești. În dialogul reprodus de părintele în cartea sa, aflăm că monahul Damaschin Grigoriu avea numai cuvinte de laudă pentru țara noastră: „Mănăstirile din ținutul Neamț, împreună cu Muntele Ceahlău formează un al doilea Munte Athos, în Balcani, cu numeroase mănăstiri și schituri și cu o tradiție similară.”³⁴ Un alt episod deosebit din mărturiile părintelui Ioanichie a fost întâlnirea cu părintele Moise Scriitorul din sihăstria Capsala care le-a prezentat lucrarea duhovnicească la care lucra precizându-le că între cuvioșii athonți amintiți în aceasta vor figura și câțiva români, între care a fost subliniat *Cuviosul Antipa Atonitul*, originar din județul Bacău, nevoitor în Athos la jumătatea secolului al XIX-lea (mutat la Domnul în 1882 și canonizat în 1906 de către Patriarhia Ecumenică). Deoarece ultima sa parte din viață și-a petrecut-o la mănăstirea Valaam (nordul Rusiei), el poate fi considerat un alt călător român pe meleaguri străine, descoperit prin mărturiile acestui monah.³⁵ Pelerinajul părintelui Ioanichie se încheie cu aceste cuvinte frumoase în care se reflectă glasul inimii sale ce strigă cu bucurie și părere de rău: „**Adio, munte de foc al rugăciunii!**”

„...un eșantion de veșnicie”

Orice pelerin care ajunge în Muntele Athos, fie și pentru câteva zile, se convinge negreșit că acest loc este sfânt, că aici se slăvește Dumnezeu mai mult ca oriunde în lume, că aici călugării înalță rugăciuni și cântări zi și noapte în cinstea Maicii Domnului și a tuturor sfinților. Dar pentru

34 *Ibidem*, p. 196

35 *Ibidem*, p. 216

a descrie trăirile lăuntrice experimentate de suflet în momentele petrecute pe „Muntele Comorilor” ai nevoie de cuvinte alese izvorâte din această convingere că locul acesta trăiește, prin rugăciuni, în veșnicie, și este despărțit de o mână nevăzută de vremelnicia lumii. Vasile Andru, un alt călător român, pelerin la Muntele Athos, a folosit astfel de cuvinte alese pentru a ne împărtăși experiența sa deosebită prin câteva rânduri așternute pe filele unei cărți ce surprinde spiritualitatea, misticismul și înalta teologie a trăitorilor de pe Sfântul Munte. El a făcut două călătorii pe Muntele Athos, în 1997 și în 1998. „Sunt unele deosebiri între cele două” mărturisește autorul cărții: „în prima vizită am fost mai static, (...), gustând mai mult viața de obște a Muntelui, adică locurile despătimirii (...) Locul unde lași urmele lumești, ștergi albia suferințelor, pentru a primi rugăciunea inimii”, în timp ce, în cea de-a doua călătorie, „am fost mai dinamic, (...) am urcat la pustie, spre vârf, spre Aton: piscul inaccesibil.”³⁶ A poposit în mănăstiri, schituri și chilii de pustnici, să le cerceteze viața și învățătura. A întâlnit practicieni ai meditației isihaste, oameni care au atins stadii înalte ale îmbunătățirii. Mulți dintre aceștia sunt de origine română, bătrâni frumoși, care au stat o viață întreagă pe Sfântul Munte. Unii au dobândit harisme. Sunt notate și dialoguri scânteietoare cu asceți și înțelepți. Cartea este concepută ca o călătorie inițiativă, dinspre „cetatea seculară” spre „cetatea cerească”; dinspre istorie spre revelarea sacrului.

În însemnările sale, pelerinul ne povestește în cel mai subiectiv mod despre fiecare loc văzut, împletind descrierea trăirii sale cu istoria acelui loc. Ajungând în Careia, capitala Athosului, face o constatare de ordin moral și duhovnicesc: „Am simțit cum aici se interferează cele două registre: lumea și «dincolo de lume»; timp istoric și timp liturgic. (...) Timpul liturgic (...) nu poate fi descris: este o experiență, o trăire, un eșantion de veșnicie.” Din aceste însemnări de călătorie aflăm că orele, pe Athos, sunt numărate după ora bizantină. Ora zero este mereu la apusul soarelui; ea se schimbă în funcție de anotimp. Doar la mănăstirea Iviru este ceasornicul caldeean, adică ora zero este socotită de la răsăritul soarelui. De altfel, „ora” este o convenție, căci contemplația face să descoperi timpul real, necunoscut muritorilor: prezentul liturgic, eliberat de simțuri.³⁷ Dar pentru a suporta tensiunea contemplației neîntrerupte, sunt două

³⁶ Vasile Andru, *Istorie și taină la Sfântul Munte Athos*, Editura ALLFA, București, 2001, p. 111–112

³⁷ *Ibidem*, p. 26

căi: exterioară, prin lucrul mâinilor și alternarea rugăciunii cu munca, și o cale interioară, prin mutarea minții de la registrul cotidian la cel ceresc. Profund impresionat de râvna călugărilor athoniți, Vasile Andru notează, adăugând cuvinte de laudă și uimire, programul viețuitorilor din Muntele Sfânt pe care l-a aflat în timpul petrecut la Schitul românesc Prodromu: privegherile durează până la 8 ore, după care urmează masa de dimineață, iar mai apoi, ascultările. Viața monahului în mănăstirea cenobitică este împărțită în trei perioade: 8 ore rugăciune, 8 ore muncă, 8 ore odihnă.³⁸ Athosul e locul unui mare laborator mistic. Aici se trăiește sub pecetea sacrului. Scânteia de maxim interes a însemnărilor lui Vasile Andru este relatarea despre existența a șapte înțelepți nevăzuți care au locașul pe vârful Aton. Atonul este cel mai înalt vârf din lanțul muntos al peninsulei și are 2033 m. **„Cei șapte nevăzuți sunt ascetii care au atins desăvârșirea. Ei se roagă fără încetare, ei țin lumea: datorită lor divinitatea încă nu nimicește și nu va nimici niciodată omenirea căzătoare”**. Când moare unul din cei șapte, se alege altul în loc, ca cifra să rămână mereu aceeași. Existența acestora este învăluită în taină. Printre cei șapte, se spune că unul este român despre care se știe acestea: venise un tânăr la Sfântul Munte și arăta mare destoinicie, fiind resimțit de toți ca om al perfecțiunii. El ținea de un schit dar se retrăgea adesea la o colibă, în singurătate totală; venea tot mai rar, până când într-o zi n-a mai venit deloc la schit. Deși l-au căutat peste tot, nu a fost găsit, motiv pentru care s-a dedus că a fost cooptat printre cei șapte desăvârșiți nevăzuți.³⁹ Pelerinul Vasile Andru își încheie însemnările printr-o mărturisire înțeleaptă: *pelegrinajul este un rezumat al vieții apostolice*.

„...nu ca pelerin, ci ca virtual monah...”

Menținerea spiritualității și sfințeniei în acest loc binecuvântat în zilele acestea greu încercate de uneltirile diavolești, este un „obiectiv duhovnicesc”, alături de cel turistic pentru frumusețea peisajelor. De aceea, iată că și în prezent se găsesc mulți doritori de călătorii spre Muntele Sfânt. Dintre aceștia, în funcție de dăruire și posibilități materiale, se remarcă, mai ales, cei care aleg să împărtășească și altora experiențele lor, așternându-le într-o carte. *Domnul Mihai Stere Derdena* mărturisește dorința sa de a ajunge în

³⁸ *Ibidem*, p. 29

³⁹ *Ibidem*, pp. 36–37

Sfântul Munte pentru a se călugări și diversele piedici pe care le-a avut. Astfel că, după 25 de ani de cumpănă, pornește la drum în anul 2006, declarând ritos, încă din prima zi a sosirii, că a venit, nu ca pelerin, ci ca virtual monah, la Schitul Românesc Prodromu. **„Fiind născut și crescut în mediu rural, eram deprins cu orice muncă manuală, (...) Însă reflectând îndelung la rigorile stilului de viață al monahilor, (...) ajunsei la concluzia că nu sunt capabil să satisfac toate exigențele traiului călugăresc”**, recunoaște cu sinceritate domnul Mihai. Astfel, se întoarce în țară, păstrând de-a lungul timpului legătura cu diverși părinți athoniți. Timp de 6 ani prezintă în revista bucureșteană „Permanențe” toate locașurile athonite, serial pe care îl cuprinde în cartea amintită, sub numele de „Muntele Sfânt din Macedonia”, ca un omagiu Muntelui Athos sau ca o revanșă pentru reîntoarcerea sa în România.⁴⁰

Prin această carte, autorul face istorie prezentând datele strict necesare pentru viitorii pelerini sau pentru cei care au auzit multe despre Athos, dar nu au citit o lucrare sistematizată, adresată publicului larg. Totodată, Mihai Stere Derdena a făcut o carte de călătorie, punctând prin fraze scurte și precise, imaginile unor forme de relief foarte variate, dar și reconstruind ambianța temporală și geografică în care s-au înregistrat minuni săvârșite de icoane celebre sau de sfinți, nevoitori în acele locuri. Prin cartea sa, însă, face și justiție neamului românesc evocând ajutoarele românești la Muntele Sfânt, și face aceasta fără ostentație, citând aprecierile măgulitoare, dar obiective ale străinilor, oferind argumentele necesare pentru poziționarea precisă și demnă a neamului românesc în concertul panortodox. În toate rândurile acestei cărți se reflectă vizibil convingerea creștin-ortodoxă și demnitatea de român, două valori fundamentale pe care se sprijină toată existența sa tumultuoasă.

Am citit cărți, am parcurs documente, am ascultat amintiri. Din toate am ales același lucru: emoția pelerinului la Locurile Sfinte. Dumnezeu ne-a călăuzit pașii spre fiecare colțișor în care am descoperit, prin ochii pelerinilor și prin trăirile lor, harul, pacea, sfințenia ce se sălășluia, prin Voia Lui cea Sfântă, acolo. Din începuturi și până în zilele noastre, Lumina Lui Hristos ne-a luminat neîncetat, dar mai ales pentru poporul nostru, Ea a înfripat, la momentul potrivit și rânduit de Dumnezeu, o Chemare spre Locurile Sfinte.

⁴⁰ Mihai Stere Derdena, *Muntele Sfânt din Macedonia*, Editura Babel, Bacău, 2013, pp. 7–8

Bibliografie:

- [1] Andrioaie, Ioan, *Pelerin la Locurile Sfinte*, Editura Studion, Bacău, 2002
- [2] Andru, Vasile, *Istorie și taină la Sfântul Munte Athos*, Editura ALLFA, București, 2001
- [3] Băbuș, Gheorghe, *Sfinții Români cu moaște*, Editura „Pelerinul român”, Oradea, 1991
- [4] Bălan, Ioanichie, *Pelerinaj la Mormântul Domnului*, Editura Mănăstirea Sihăstria, Vânători, 2010
- [5] Bălan, Ioanichie, *Pelerinaj la Muntele Athos*, Editura Episcopiei Romanului, 1997
- [6] Nuțescu, Ștefan, *Sfântul Munte Athos*, Editura Evanghelismos, Chilia Buna Vestire, Schitul „Sfântul Dimitrie” – Lacu, Sfântul Munte Athos, 2011
- [7] Păcurariu, Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Știința, Chișinău, 1993
- [8] Derdena, Stere Mihai, *Muntele Sfânt din Macedonia*, Editura Babel, Bacău, 2013
- [9] Trifa, Iosif, *Pe urmele Mântuitorului-însemnări din călătoria la Ierusalim*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2002